

สถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย The Status of Research on Cohesion in the Thai Language

ยุทธิชัย อุปการตี (Yutthichai Uppakandee)¹

ดีอานา คาสา (Deeana Kasa)^{2*}

Received: July 21, 2025

Revised: October 6, 2025

Accepted: October 7, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมสถานภาพงานวิจัยและวิเคราะห์แนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของไทย และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ระดับอุดมศึกษา รวม 40 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของสถานภาพงานวิจัย จำแนกได้ 7 ประเภท ได้แก่ วรรณคดีวรรณกรรม กฎหมาย เรื่องเล่า ภาษาถิ่น ข่าว เรียงความ บทคัดย่อ และเบ็ดเตล็ด ส่วนแนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย มี 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวโน้มจำนวนงานวิจัย ในแต่ละปีพบว่างานวิจัยในช่วงแรกพบในสัดส่วน 1 เรื่องต่อปี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2568 พบงานวิจัยเพิ่มขึ้นในสัดส่วน 3 เรื่องต่อปี แสดงว่านักวิชาการให้ความสนใจมากขึ้น และคาดว่าในอนาคตจะมีงานวิจัยด้านนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) แนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัย ในแต่ละปีพบว่า ในช่วงแรกแหล่งข้อมูลมีความหลากหลาย ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรมไทยได้รับความนิยมสูงสุด อย่างไรก็ตาม ความนิยมการใช้ข้อมูลประเภทนี้มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในระยะหลัง อันเป็นผลมาจากมีแหล่งข้อมูลประเภทอื่นเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังคงปรากฏอยู่ในทุกช่วงเวลา และคาดว่าจะยังคงมีการใช้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมต่างประเทศมีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น และ 3) แนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความที่ได้รับความนิยมและมีการนำไปใช้ในทุกช่วงเวลา ได้แก่ แนวคิดของ Halliday and Hasan, ชลธิชา บำรุงรักษ์ และ Chanawangsa

คำสำคัญ: สถานภาพ, สถานภาพงานวิจัย, การเชื่อมโยงความ

Abstract

This research article aims to analyze the overall status and trends of research on cohesion in the Thai language. Data were collected from three major sources: Thai Digital Collection (TDC), Thai Journals Online (ThaiJo), and higher education thesis repositories, totaling 40 studies. The findings reveal that the overall status of cohesion research can be divided into seven categories: literary works, legal texts, narratives, dialects, news, essays, abstracts, and miscellaneous. The research trends concerning cohesion in Thai can be summarized in three aspects. 1) The number of studies has trended upward, increasing from

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Department of Thai Language, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

² ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

*Corresponding Author, Email: deeanakasa@gmail.com

an average of one study per year in the initial period to three per year between 2018 and 2025. This indicates growing academic interest and suggests continued expansion in this research area. 2) The sources used in the studies were diverse in the early years. From 2000 to 2009, Thai literary texts were the most popular, though their use has since declined due to the growth of other data sources. However, they have continued to appear in every period and are expected to remain in use. At the same time, foreign literary texts show a trend of increasing popularity. 3) The theoretical frameworks most frequently employed in cohesion research are those of Halliday and Hasan, Cholticha Bamrungrak, and Chanawangsa, which have been applied consistently across all periods.

Keywords: Status, Status of the Research, Cohesion

บทนำ

คำว่า “การเชื่อมโยงความ” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Cohesion” ซึ่งหมายถึง การศึกษาองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ตัวบทหรือข้อความมีเอกภาพเป็นเรื่องเดียวกันหรือผูกโยงกันทางความหมาย ซึ่งต้องอาศัยกลไกการเชื่อมโยงความ (cohesive device) ของข้อความเพื่อให้ภายในข้อความมีการเชื่อมโยงกัน

นักวิชาการท่านแรกที่น่าเสนอแนวคิดการเชื่อมโยงความสู่วงวิชาการนั้นคือ Halliday and Hasan (1976) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาอังกฤษ ซึ่งเขียนไว้ในหนังสือ Cohesion in English ทั้งนี้ได้จำแนกกลไกการเชื่อมโยงความไว้ 5 ประเภท ประกอบด้วย การอ้างถึง (reference) การแทนที่ (substitution) การละ (ellipsis) การใช้คำเชื่อม (conjunction) และการเชื่อมโยงคำศัพท์ (lexical cohesion) ต่อมาแนวคิดการเชื่อมโยงความเริ่มได้รับความนิยมในวงวิชาการไทยทำให้นักวิชาการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทยอย่างหลากหลาย เช่น Chanawangsa (1986) ศึกษา Cohesion in Thai และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนในภาษาไทย

จากการสำรวจงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทยมีความหลากหลาย อาทิ แหล่งข้อมูลกลุ่มวรรณคดีวรรณกรรม เช่น งานวิจัยของสุนีย์ ลีลาพรพินิจ (2547) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แหล่งข้อมูลกลุ่มภาษาถิ่น เช่น งานวิจัยของพูลสุข นาวิก (2533) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในภาษาไทยถิ่นเหนือจังหวัดเชียงใหม่ แหล่งข้อมูลกลุ่มเรียงความ เช่น งานวิจัยของอาทิตยา ทองแสน, ขนิษฐา ใจมน และพุทธชาติ โปธิบาล (2557) ศึกษาการเรียบเรียงความคิดและการเชื่อมโยงความจากการเขียนเรียงความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นอกจากงานวิจัยข้างต้นที่กล่าวมานี้ ยังมีงานวิจัยในประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมากที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทยจากแหล่งข้อมูลและบริบทต่าง ๆ แต่ยังไม่มียานใดที่รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ สถานภาพ และแนวโน้มของงานวิจัยด้านนี้อย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย โดยวิเคราะห์ภาพรวมของงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย รวมถึงวิเคราะห์แนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยเพื่อให้เห็นภาพรวมของทิศทางการรู้ แนวคิดทางทฤษฎีที่ได้รับความนิยมและการเปลี่ยนแปลงของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาภาษาระดับข้อความโดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์รูปภาษาในตัวบทส่วนใหญ่จะต้องวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบทที่ทำให้ตัวบทมีความหน่วยเดียวกัน (unity) หรือมีความเป็นเอกภาพ ซึ่งนับว่าเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งที่ทำให้ตัวบทเป็นข้อความ (หรือวาทกรรม) องค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ตัวบทหรือข้อความมีเอกภาพเป็นเรื่องเดียวกันหรือมีการผูกโยงกันทางความหมาย ได้แก่ การเชื่อมโยงความ (cohesion) และการเชื่อมโยงความจะต้องอาศัยกลไกการเชื่อมโยง (cohesion devices) ของข้อความเพื่อให้ภายในข้อความมีการเชื่อมกันหรือเป็นเอกภาพ (จันทิมา อังคพณชกิจ, 2561) ทั้งนี้ Halliday and Hasan (1976) ได้จำแนกลักษณะการเชื่อมโยงความเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การอ้างอิง (reference) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากรูปภาษาที่ไม่สามารถตีความหมายได้แต่จะอ้างอิงจากที่อื่น ทำให้การตีความต้องอาศัยหรืออ้างอิงความหมายของรูปภาษาอื่น ทั้งนี้ ลักษณะการอ้างอิงมี 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างอิงด้วยการใช้คำบุรุษสรรพนาม (personal reference) การอ้างอิงด้วยการชี้เฉพาะ (demonstrative reference) และการอ้างอิงด้วยการเปรียบเทียบ (comparative reference)

2. การแทนที่ (substitution) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่ภาษารูปหนึ่งด้วยรูปภาษาอีกรูปหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนกัน ลักษณะการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างอิงมี 3 ประเภท ได้แก่ การแทนที่หน่วยนาม (nominal substitution) การแทนที่หน่วยกริยา (verbal substitution) และการแทนที่หน่วยอนุภาคหรือประโยค (clausal substitution)

3. การละ (ellipsis) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่เกิดจากการแทนที่รูปภาษาหนึ่งด้วยการไม่ปรากฏรูปภาษาใด ๆ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การละเป็นการแทนที่ด้วยรูป ๐ หรือการละไว้ในฐานที่เข้าใจ ทั้งนี้ การเชื่อมโยงความด้วยการละมี 3 ประเภท ได้แก่ การละหน่วยนาม (nominal ellipsis) การละหน่วยกริยา (verbal ellipsis) และการละหน่วยอนุภาค (clausal ellipsis)

4. การใช้คำเชื่อม (conjunction) เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างประโยคหรือข้อความที่ปรากฏต่อเนื่องกัน ซึ่งการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อมมี 4 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมแสดงความคล้ายตามกัน คำเชื่อมแสดงความขัดแย้งกัน คำเชื่อมแสดงความเป็นเหตุเป็นผล และคำเชื่อมแสดงการลำดับเวลา

5. การเชื่อมโยงคำศัพท์ (lexical cohesion) เป็นการแสดงความสัมพันธ์โดยการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกันมี 2 ชนิด ได้แก่ 1) การซ้ำ คือเป็นการใช้คำศัพท์ซ้ำรูปเดิมทั้งหมด และ 2) การใช้คำที่มีความสัมพันธ์กัน คือเป็นการใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์ที่มีปรากฏร่วมกัน อาจเป็นคำที่อยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันหรือเป็นคำตรงข้ามกันก็ได้

เมื่อแนวคิดการเชื่อมโยงความของ Halliday and Hasan (1976) ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่วงวิชาการทำให้นักวิชาการไทยที่มีความสนใจนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย อาทิ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนในภาษาไทย, สุนีย์ สีสภาพินิจ (2547) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน), อาทิตยา ทองแสน, ขนิษฐา ใจมโน และพุทธชาติ โพธิบาล (2557) ศึกษาการเรียบเรียงความคิดและการเชื่อมโยงความจากการเขียนเรียงความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6, ตุลยา นครจินดา, ธนภรณ์ อนันต์สิริภิญโญ, ดิเรก มุลทูลี และจาตุรงค์ ตันติบัณฑิต (2563) ศึกษารูปแบบการเชื่อมโยงความในภาษาไทยของผู้สูงอายุโรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์ ทั้งนี้ พบว่างานวิจัยที่ผ่านมามีการอ้างอิงแนวคิดการเชื่อมโยงความของนักวิชาการต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนซึ่งนับว่าเป็นข้อดีในส่วนของการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ได้มุ่งวิเคราะห์ในเชิงแนวโน้มหรือทิศทางโดยรวมอย่างชัดเจนว่ากลุ่มข้อมูลมีแนวโน้มไปในทิศทางใดบ้าง

และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงยุคจากแนวคิดแรกเริ่มไปมาน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าวเพิ่มเติม เพื่อสังเคราะห์แนวโน้มและกำหนดทิศทางการวิจัยในอนาคตให้มีความชัดเจนมากขึ้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจสถานภาพการเชื่อมโยงความในภาษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สถานภาพงานวิจัย

2. สืบค้นและรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 6 ฐานข้อมูล ได้แก่ 1) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 3) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร 4) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย (TDC) และ 6) ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของไทย Thai Journals Online (ThaiJo) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งเหตุผลที่เลือกฐานข้อมูลดังกล่าว คือ ฐานข้อมูลในข้อที่ 1-4 เป็นฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ที่จัดอยู่ในกลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก ส่วนฐานข้อมูลในข้อที่ 5 และข้อที่ 6 เป็นฐานข้อมูลที่รวบรวมวิทยานิพนธ์และบทความวิจัยในประเทศไทยไว้ทั้งหมด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดคำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล ได้แก่คำว่า “การเชื่อมโยงความ” “การเชื่อมโยงสัมพันธ์สาร” และ “cohesion”

3.2 เลือกเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความในภาษาไทยเท่านั้น

3.3 เก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ระหว่าง เดือนมกราคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ภาพรวมของสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความ โดยพิจารณาภาพรวมของงานวิจัยทั้งหมดจากแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

4.2 วิเคราะห์แนวโน้มด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวโน้มจำนวนงานวิจัยในแต่ละปี แนวโน้มแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยในแต่ละปี แนวโน้มแนวคิดการเชื่อมโยงความที่ใช้วิจัย

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ข้อถกเถียงเบื้องต้น

1. ในกรณีที่แหล่งข้อมูลปรากฏเพียง 1 เรื่องในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดให้จัดอยู่ในประเภท “เบ็ดเตล็ด” เพื่อความเหมาะสมในการจำแนกประเภทของข้อมูล เช่น งานวิจัยที่ใช้ข้อมูลจากบทเพลงซึ่งมีเพียง 1 เรื่องก็จัดอยู่ในประเภทเบ็ดเตล็ดนี้

2. กลุ่มข้อมูลประเภท “วรรณคดีวรรณกรรม” ในแผนภาพที่นำเสนอจะระบุเพียงว่า “วรรณคดี” เนื่องจากมีพื้นที่ในการนำเสนอที่จำกัด ทั้งนี้ ข้อมูลประเภท “วรรณคดีวรรณกรรม” ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงข้อมูลที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านานมีเรื่องของกาลเวลาเป็นเครื่องตัดสิน เช่น สามก๊ก นิราศภูเขาทอง ข้อมูลจากจารึก ข้อมูลจากนิทาน ข้อมูลจากนวนิยาย และข้อมูลจากเอกสารโบราณต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาศานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

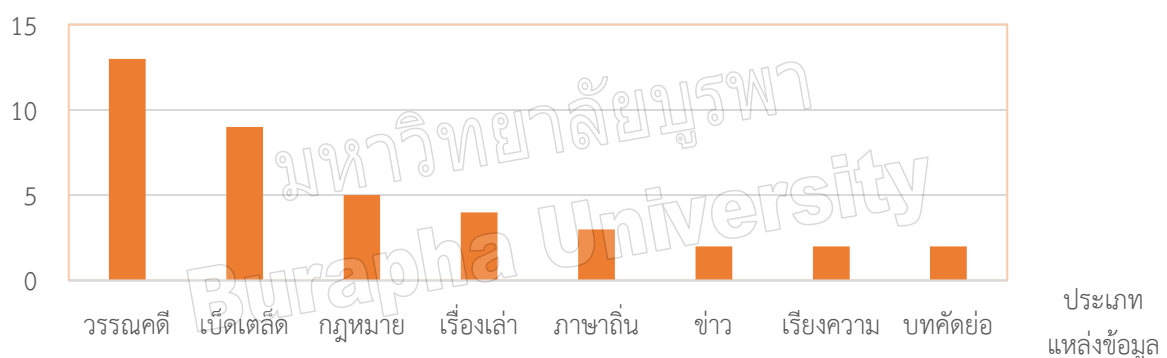
1. ภาพรวมของสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมงานวิจัยจากฐานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเชื่อมโยงความในภาษาไทย พบงานวิจัยจำนวน 40 เรื่อง สามารถแบ่งประเภทตามแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ วรรณคดี วรรณกรรม เบ็ดเตล็ด กฎหมาย เรื่องเล่า ภาษาถิ่น ข่าว เรียงความ และบทคัดย่อ ดังภาพ 1

ภาพ 1

แหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความ

จำนวนแหล่งข้อมูล

หมายเหตุ. โดย ยุทธิชัย อุประการดี และดิอนา คาซา, ออกแบบเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

จากภาพ 1 พบว่า งานวิจัยการเชื่อมโยงความใช้แหล่งข้อมูลจากวรรณคดีวรรณกรรมมากที่สุด จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 32.50 เช่น อัจฉรากร กัลยาจิตรโกศล (2543) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่ รองลงมาคือ เบ็ดเตล็ด จำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 22.50 ซึ่งประกอบด้วยแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อาทิ บทปาฐกถา บทเพลงธรรมะ นิตยสาร เช่น รุ่งโรจน์ ตันประดิษฐ์, วิเชษฐชาย กมลสัจจะ และวรรณธรณ์ ศรียาภัย (2565) ศึกษาการเชื่อมโยงความในบทปาฐกถาทางภาษาและวรรณกรรมไทยของนายกรัฐมนตรีไทย รองลงมาคือ กฎหมาย จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 โดยใช้ข้อมูลกฎหมายจากหลายลักษณะ อาทิ หนังสือราชกิจจานุเบกษาในรัชกาลที่ 5 กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎพระสงฆ์ เช่น ศิขรินทร์ แสงเพชร (2561) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงความในกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎพระสงฆ์ รองลงมาคือ เรื่องเล่า จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10 โดยผู้วิจัยจะใช้เรื่องเล่าจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ อาทิ เด็กออทิสติก ผู้สูงอายุโรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์ เช่น ตุลยา นครจินดา, ธนภรณ์ อนันต์สิริภิญโญ, ดิเรก มุลทุลี และจาตุรงค์ ตันติบัณฑิต (2563) ศึกษารูปแบบการเชื่อมโยงความในภาษาไทยของผู้สูงอายุโรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์ รองลงมาคือ ภาษาถิ่น จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.50 โดยมีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาถิ่นเหนือและภาษาถิ่นใต้ เช่น วรรณธรณ์ ศรียาภัย (2544) ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี และน้อยที่สุดมี 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ข่าว เรียงความ และบทคัดย่อ มีแหล่งข้อมูลละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5 ตัวอย่างแหล่งข้อมูลจากข่าว เช่น ปิยนารถ แสงศักดิ์ (2536) ศึกษาการเชื่อมโยงความในการรายงานข่าวทางโทรทัศน์ ข่าวอ่านกับข่าวสดแบบไม่มีบท ส่วนเรียงความ อาทิ เรียงความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เช่น อาทิตยา ทองแสน, ขนิษฐา ใจมโน และพุทธิชาติ โปธิบาล (2557) ศึกษาการเรียบเรียงความคิดและการเชื่อมโยงความจากการเขียนเรียงความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

และแหล่งข้อมูลจากบทคัดย่อผู้วิจัยได้ใช้บทคัดย่อของบทความวิจัย เช่น สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข และสิริวรรณ นันทจินทุล (2566) บทคัดย่อบทความวิจัยเรื่อง ส่วนประกอบของเนื้อหาและการเชื่อมโยงความ

2. แนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย

การวิเคราะห์แนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย จำแนกเป็นประเด็นย่อยได้ 3 ประเด็น ดังนี้

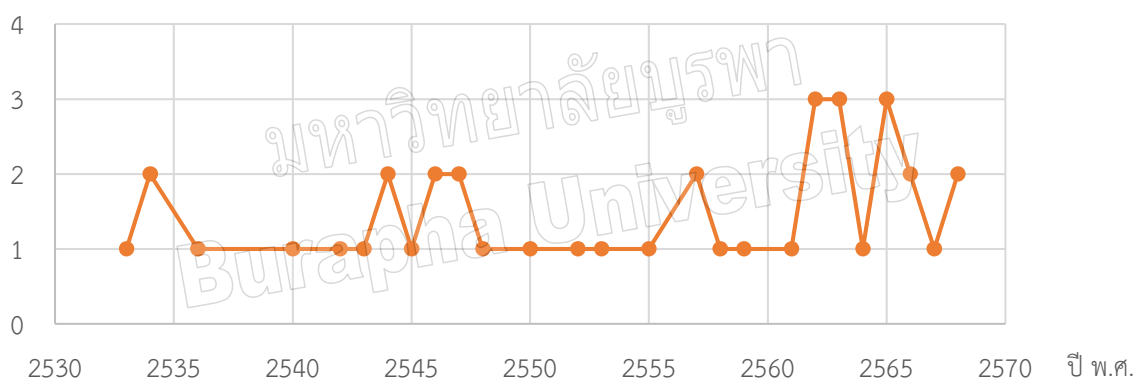
2.1 แนวโน้มจำนวนงานวิจัยในแต่ละปี

จากการวิเคราะห์งานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย จำนวน 40 เรื่อง พบว่าการเชื่อมโยงความในภาษาไทยได้นักวิชาการศึกษามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2533-2568 ดังภาพ 2

ภาพ 2

แนวโน้มจำนวนงานวิจัยการเชื่อมโยงความ

จำนวนงานวิจัย

หมายเหตุ. โดย ยุทธิชัย อุปการดี และดิอนา คาซา, ออกแบบเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

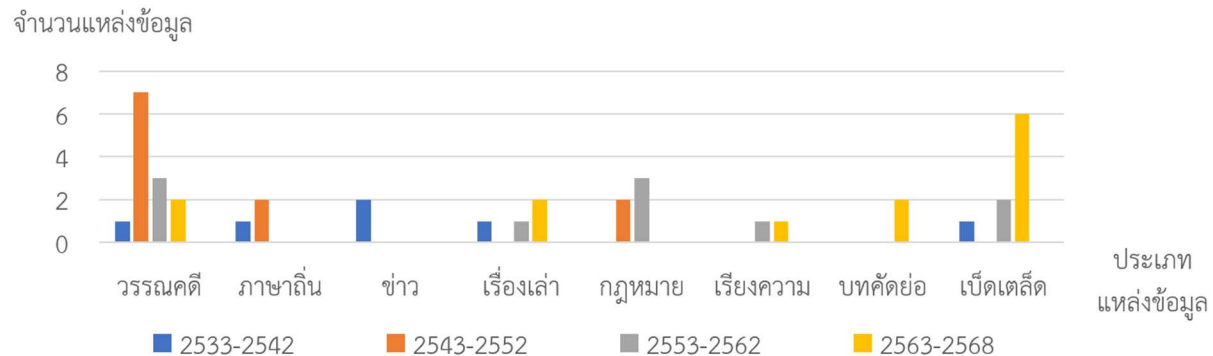
จากภาพ 2 พบว่า ปี พ.ศ. 2533 เป็นปีแรกที่พบงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย จำนวน 1 เรื่อง คืองานของพูนสุข นาวิก (2533) หลังจากนั้นก็มีงานวิจัยการเชื่อมโยงความอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี ในแต่ละปีพบงานวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 ปี พ.ศ. 2546-2547 และปี พ.ศ. 2557 พบงานวิจัยเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 2 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความสนใจที่เพิ่มขึ้น แต่ต่อมาก็ลดลงเหลือปีละ 1 เรื่อง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2562-2563 พบงานวิจัยเพิ่มขึ้นปีละ 3 เรื่อง และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2568 พบงานวิจัยอย่างต่อเนื่องในทุกปี ซึ่งในบางปีพบ 2-3 เรื่อง แสดงให้เห็นว่านักวิชาการให้ความสนใจการเชื่อมโยงความในภาษาไทยขึ้นอีกครั้ง และมีงานวิจัยอย่างต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ สรุปได้ว่าในช่วงระยะเวลา 35 ปีที่ผ่านมาปริมาณงานวิจัยมีความคงที่ในสัดส่วน 1 เรื่องต่อปี และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 จำนวนงานวิจัยมีเพิ่มขึ้นในสัดส่วน 3 เรื่องต่อปี ฉะนั้น ในภาพรวมแนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา แสดงให้เห็นถึงความสนใจของนักวิชาการที่เพิ่มมากขึ้นต่อการศึกษาศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย

2.2 แนวโน้มแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยในแต่ละปี

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยแต่ละปีสามารถแสดงให้เห็นได้ดังภาพ 3

ภาพ 3

แนวโน้มแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

หมายเหตุ. โดย ยุทธิชัย อุปการดี และตือนา คาซา, ออกแบบเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

จากภาพ 3 เมื่อพิจารณาจากจำนวนแหล่งข้อมูลในแต่ละปี โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นช่วงละประมาณ 10 ปี พบว่า ช่วงปี พ.ศ. 2533-2542 เป็นยุคแรกเริ่มของการวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย ซึ่งพบการใช้ข้อมูลทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ ข่าว ภาษาถิ่น วรรณคดีวรรณกรรม เรื่องเล่า และเบ็ดเตล็ด ทั้งนี้ ข้อมูลจากข่าวพบการใช้มากที่สุดจำนวน 2 เรื่อง รองลงมาคือ ภาษาถิ่น เรื่องเล่า วรรณคดี วรรณกรรม และเบ็ดเตล็ด มีประเภทละ 1 เรื่อง อีกทั้ง ข้อมูลเบ็ดเตล็ดที่ใช้ในช่วงนี้ คือ รายการสารคดี ฉะนั้น จากข้อมูลในช่วงนี้แสดงให้เห็นว่าในยุคแรกเริ่มข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยการเชื่อมโยงความมีความหลากหลาย

ถัดมาในปี พ.ศ. 2543-2552 พบว่า มีการใช้ข้อมูลทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ วรรณคดี วรรณกรรม ภาษาถิ่น และกฎหมาย โดยข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมเป็นข้อมูลที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งพบมากถึง 7 เรื่อง ส่วนข้อมูลภาษาถิ่นก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งพบจำนวน 2 เรื่อง และในช่วงนี้พบข้อมูลที่ปรากฏใช้เป็นครั้งแรก คือ ข้อมูลกฎหมาย มีจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งเริ่มใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 ฉะนั้น จากข้อมูลในช่วงนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณคดีวรรณกรรมได้รับความนิยมมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาถิ่น และข้อมูลด้านกฎหมายพบปรากฏใช้เป็นครั้งแรก ส่วนข้อมูลที่ไม่พบในช่วงนี้ ได้แก่ ข้อมูลข่าว เรื่องเล่า และเบ็ดเตล็ด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2553-2562 พบว่า มีการใช้ข้อมูลทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ วรรณคดี วรรณกรรม กฎหมาย เรียงความ เรื่องเล่า และเบ็ดเตล็ด โดยข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมและกฎหมายพบมากที่สุดประเภทละ 3 เรื่อง แต่ในช่วงนี้แนวโน้มข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมลดลงจากเดิม ส่วนกฎหมายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนข้อมูลที่พบรองลงมาคือ เบ็ดเตล็ด มีจำนวน 2 เรื่อง ซึ่งเบ็ดเตล็ดที่พบ ได้แก่ นิตยสาร และหนังสือตำราอาหารไทย โดยข้อมูลนี้ก็ปรากฏใช้เป็นครั้งแรกในช่วงนี้ และข้อมูลอีกประเภทที่ปรากฏใช้ในช่วงนี้เป็นครั้งแรก คือ เรียงความ มีจำนวน 1 เรื่อง พบในปี พ.ศ. 2557 นอกจากนี้ ยังพบว่าข้อมูลประเภทเรื่องเล่าได้ปรากฏใช้อีกครั้งในปี พ.ศ. 2558 หลังจากที่เราเว้นช่วงเวลาไปประมาณ 22 ปี ส่วนข้อมูลที่ไม่ปรากฏใช้อีกเลยนั่นคือ ภาษาถิ่น ซึ่งปรากฏใช้ครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. 2547 ฉะนั้น จากข้อมูลในช่วงนี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลกฎหมายได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นและการใช้ต่อเนื่องมาตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 จนมาถึงในช่วงนี้ ส่วนข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมมีแนวโน้มลดลง ส่วนข้อมูลเรียงความและเบ็ดเตล็ดประเภทนิตยสารกับตำราอาหารไทยปรากฏใช้เป็นครั้งแรกในช่วงเวลานี้ นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่า หากข้อมูลในช่วงใดพบข้อมูลเบ็ดเตล็ดจะแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของข้อมูลที่เพิ่มขึ้นด้วย

ท้ายที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2563-2568 พบว่า มีการใช้ข้อมูลทั้งหมด 5 ประเภท ได้แก่ วรรณคดี วรรณกรรม เรื่องเล่า บทความย่อ เรียงความ และเบ็ดเตล็ด โดยข้อมูลเบ็ดเตล็ดพบมากที่สุดถึง 6 เรื่อง

ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และประเภทข้อมูลเบ็ดเตล็ดที่พบ ได้แก่ อนุทิน บทปาฐกถา เรื่องย่อบทละครโทรทัศน์ สื่อธรรมชาติ และเพลงธรรมชาติ จากข้อมูลของเบ็ดเตล็ดแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งพบเพียง 2 เรื่อง ส่วนข้อมูลเรื่องเล่า พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง พบเพิ่มขึ้นจำนวน 2 เรื่อง ส่วนข้อมูลเรียงความ พบว่ามีการนำมาใช้อีกครั้งในปี พ.ศ. 2568 จำนวน 1 เรื่อง อีกทั้งยังพบว่า ข้อมูลบทคัดย่อของบทความวิจัยปรากฏใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2565 จำนวน 2 เรื่อง ฉะนั้นจากข้อมูลในช่วงนี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากข้อมูลเบ็ดเตล็ดที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งข้อมูลเรื่องเล่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ส่วนข้อมูลเรียงความมีการนำมาใช้อีกครั้งในรอบ 11 ปี และยังพบข้อมูลบทคัดย่อของบทความวิจัยปรากฏใช้เป็นครั้งแรกอีกด้วย

2.3 แนวโน้มของแนวคิดที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความ

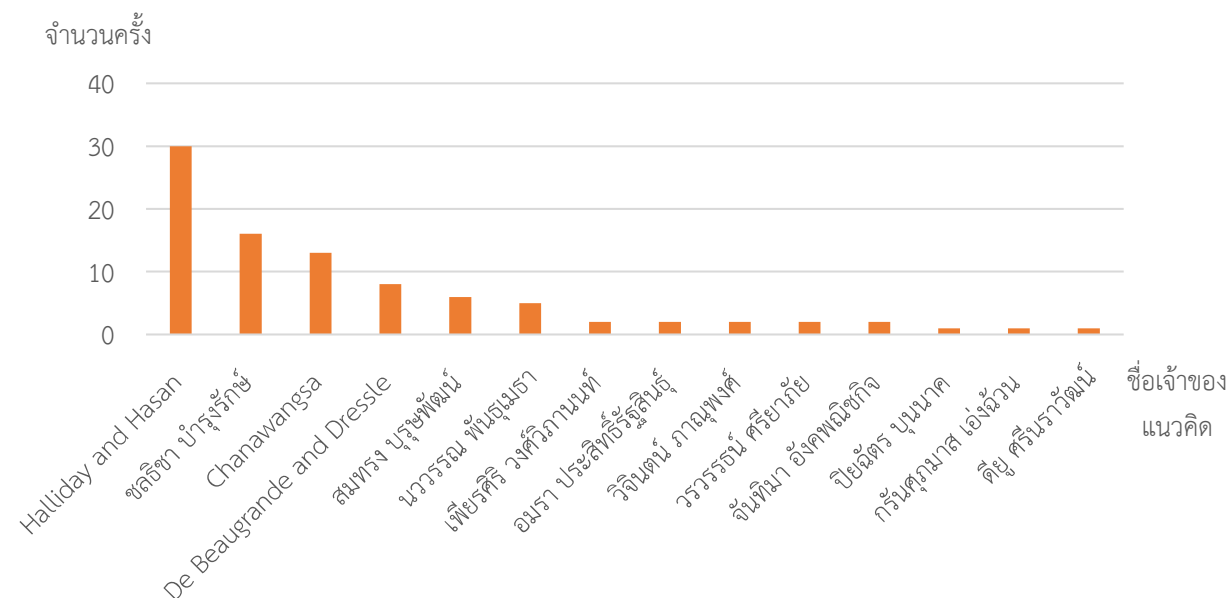
จากการวิเคราะห์งานวิจัยการเชื่อมโยงความในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความ และแนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความ ซึ่งจะนำเสนอผลการศึกษาลำดับดังนี้

2.3.1 ความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความ

จากการวิเคราะห์ความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความ พบว่า มีแนวคิดการเชื่อมโยงความของนักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างประเทศที่ใช้เป็นแนวทางในวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 14 คน ดังภาพ 4

ภาพ 4

ความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความ

หมายเหตุ. โดย ยุทธิชัย อุปการดี และดิอนา คาซา, ออกแบบเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวคิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ซึ่งจากภาพ 4 จะเห็นได้ว่า แนวคิดการเชื่อมโยงความของ Halliday and Hasan (1976) ได้รับความนิยมมากที่สุด เนื่องจาก Halliday and Hasan (1976) เป็นผู้นำแนวคิดการเชื่อมโยงความในภาษาเข้าสู่วิชาการ อาจเรียกได้ว่าเป็นต้นตำรับของทฤษฎีการเชื่อมโยงความก็ได้ ถัดมาคือแนวคิดของชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539)

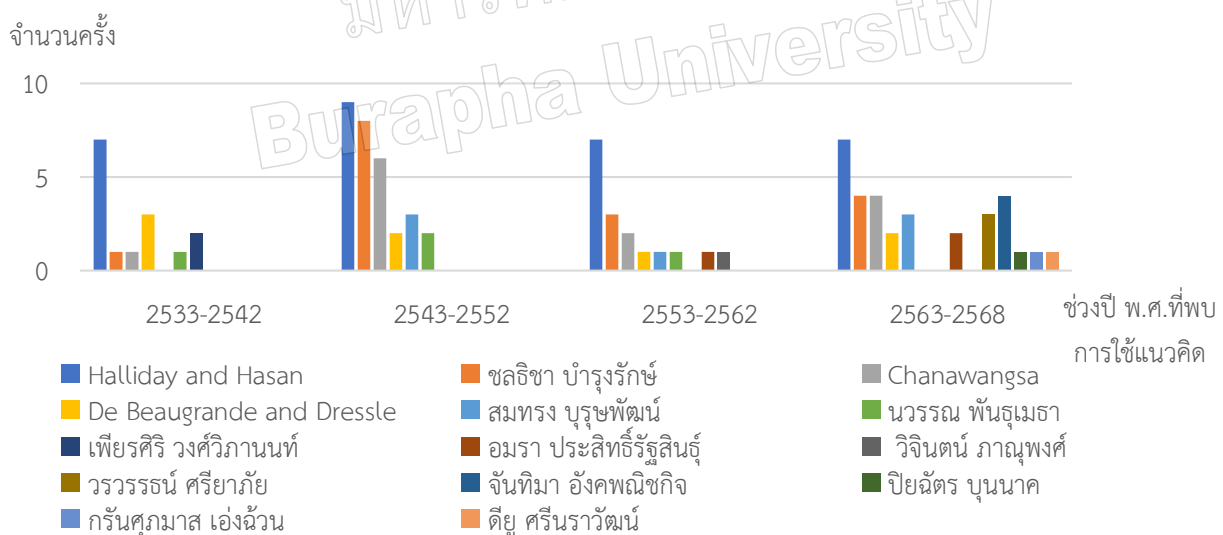
ได้รับความนิยมนำมาเป็นอันดับสอง เนื่องจากชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในภาษาพูดและภาษาเขียนในภาษาไทย ซึ่งผลการวิจัยทำให้นักวิชาการไทยที่สนใจศึกษาการเชื่อมโยงความเข้าใจแนวคิดได้ง่ายขึ้นเพราะเป็นบริบทการศึกษาในภาษาไทย จึงอาจเป็นเหตุที่ทำให้ได้รับความนิยมนำมาเป็นอันดับสอง และแนวคิดของ Chanawangsa (1986) ได้รับความนิยมนำมาเป็นอันดับสาม Chanawangsa (1986) เป็นนักวิชาการไทยคนแรกที่ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งงานวิจัยของ Chanawangsa (1986) เป็นงานวิจัยระดับปริญญาเอกจาก Georgetown University ส่วนแนวคิดการเชื่อมโยงความของนักวิชาการคนอื่น ๆ ก็มีการอ้างอิงเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทของแหล่งข้อมูลภาษาไทย

2.3.2 แนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความ

จากการวิเคราะห์จำนวนงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยทั้งหมดพบว่า แนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความในภาษาไทยที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยสามารถแสดงให้เห็นดังภาพ 5

ภาพ 5

แนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความ

หมายเหตุ. โดย ยุทธิชัย อุปการดี และดิอนา คาซา, ออกแบบเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

จากภาพ 5 เมื่อพิจารณาจากจำนวนครั้งของแนวคิดการเชื่อมโยงความในแต่ละปี โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นช่วงละประมาณ 10 ปี พบว่าปี พ.ศ. 2533-2542 แนวคิดการเชื่อมโยงความที่นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศผู้ซึ่งเป็นเจ้าของทฤษฎีการเชื่อมโยงความ คือแนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) อีกทั้งยังมีการอ้างอิงถึงแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศคนอื่นด้วย คือแนวคิดของ De Beaugrande and Dressler (1981) ส่วนการอ้างอิงถึงแนวคิดนักวิชาการไทยในช่วงนี้ยังมีไม่มากนัก เช่น แนวคิดของ Chanawangsa (1986), ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และเพียรศิริ วงศ์วิธานนท์ (2531) ฉะนั้นในช่วงนี้แสดงให้เห็นได้ว่า งานวิจัยการเชื่อมโยงความใช้แนวคิดจากนักวิชาการต่างประเทศเป็นหลัก ในการนำมาสร้างกรอบคิด การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนแนวคิดของนักวิชาการไทยยังมีจำนวนน้อย เนื่องจากเป็นยุคแรกเริ่มในการวิจัย

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 พบว่า แนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) มีแนวโน้มการนำมาใช้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และในขณะเดียวกันนี้แนวคิดของชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และ Chanawangsa (1986) ก็มีแนวโน้มการนำมาใช้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังมีแนวคิดของนักวิชาการไทยอื่น ๆ ที่นำมาใช้เพิ่มขึ้นด้วยในช่วงนี้ เช่น แนวคิดของสมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ฉะนั้น แสดงให้เห็นว่าแนวคิดของนักวิชาการไทยเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในช่วงนี้ เนื่องจากนักวิชาการได้นำแนวคิดมาปรับประยุกต์ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยมากขึ้น

ถัดมาในช่วงปี พ.ศ. 2553-2562 พบว่าเป็นช่วงที่จำนวนงานวิจัยมีความคงที่ แต่แนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) ก็ยังมีแนวโน้มการนำมาใช้มากกว่าแนวคิดของนักวิชาการอื่น ๆ ทั้งนี้ แนวคิดของชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และ Chanawangsa (1986) ก็ยังมีการนำมาใช้ในช่วงนี้เช่นกัน อีกทั้งในระยะนี้ก็เกิดแนวคิดการเชื่อมโยงความจากนักวิชาการไทยเพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น แนวคิดของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2552) นอกจากนี้ ในช่วงระยะเวลานี้ ยังแสดงให้เห็นว่า แนวคิดของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความมีความหลากหลายมากขึ้น

ท้ายที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2563-2568 พบว่า แนวคิดการเชื่อมโยงความในภาษาไทย ที่นำมาใช้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้านี้ เนื่องจากบางแนวคิดที่เกิดขึ้นได้นำมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทภาษาไทยที่ใช้ในการศึกษามากขึ้น เช่น แนวคิดการเชื่อมโยงความของกรั่นศุภมาส เอ่งฉ้วน (2554) เป็นแนวคิดการเชื่อมโยงความในภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งได้นำมาใช้ในบริบทของภาษาถิ่น อีกทั้งยังมีแนวคิดการเชื่อมโยงความของนักวิชาการไทยที่เกิดขึ้นในช่วงนี้อีกหลายคน เช่น แนวคิดของวรวรรณ ศรียาภัย (2563) แนวคิดของจันทิมา อังผณีชกิจ (2561) นอกจากนี้ ยังพบว่าแนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และ Chanawangsa (1986) ก็ยังมีการนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น สรุปได้ว่า ในช่วงระยะเวลานี้เป็นช่วงที่แนวคิดการเชื่อมโยงความของนักวิชาการไทยมีความหลากหลายมากขึ้น สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นช่วงที่ต้องการปรับแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของภาษาไทยมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ภาพรวมของสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย และแนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ภาพรวมของสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับการเชื่อมโยงความในภาษาไทยจำนวน 40 เรื่อง สามารถจำแนกประเภทตามแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยได้เป็น 7 ประเภท เรียงตามความถี่ที่พบจากมากไปน้อย ได้แก่ ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรม ข้อมูลด้านเบ็ดเตล็ด ข้อมูลด้านกฎหมาย ข้อมูลด้านเรื่องเล่า ข้อมูลด้านภาษาถิ่น ข้อมูลด้านข่าว ข้อมูลด้านเรียงความ และข้อมูลด้านบทความย่อ จากข้อมูลที่กล่าวมานี้ พบว่างานวิจัยการเชื่อมโยงความที่ใช้ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรมพบมากที่สุด และน้อยที่สุด คือ ข้อมูลด้านข่าว เรียงความ และบทความย่อ

แนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย ผู้วิจัยจำแนกผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวโน้มจำนวนงานวิจัยในแต่ละปี พบว่า งานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยยุคแรกเริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2533 หลังจากนั้นก็มีการทำวิจัยการเชื่อมโยงความอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี ในแต่ละปีจะพบสัดส่วนงานวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่องต่อปี จนกระทั่งมาถึงในช่วงปัจจุบันนี้ ระหว่างปี พ.ศ. 2561-2568 พบว่า งานวิจัยการเชื่อมโยงความมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 3 เรื่อง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักวิชาการให้ความสนใจการเชื่อมโยงความในภาษาไทย

เพิ่มขึ้น และคาดว่าในอนาคตงานวิจัยการเชื่อมโยงความก็ยังคงมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องและอาจจะมีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

ประเด็นที่ 2 แนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยในแต่ละปีพบว่า เมื่อแบ่งช่วงระยะเวลาเป็นช่วงละประมาณ 10 ปี จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ใช้วิจัยในช่วงแรกอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2533-2542 มีแหล่งข้อมูลที่หลากหลายถึง 5 ประเภท ได้แก่ ข่าว ภาษาถิ่น วรรณคดีวรรณกรรม เรื่องเล่า และเบ็ดเตล็ด ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 มีการใช้ข้อมูล 3 ประเภท ได้แก่ วรรณคดีวรรณกรรม ภาษาถิ่น และกฎหมาย ซึ่งพบว่า ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรมกำลังเป็นที่นิยมสูงสุดในช่วงนี้ และยังเป็นช่วงที่มีข้อมูลด้านกฎหมายเกิดขึ้นอีกด้วย ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2553-2562 มีการใช้ข้อมูล 5 ประเภท ได้แก่ วรรณคดีวรรณกรรม กฎหมาย เรียงความ เรื่องเล่า และเบ็ดเตล็ด แม้ในช่วงนี้ข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมจะพบมากที่สุด แต่ก็มีปริมาณลดลงกว่าเดิม เนื่องจากในช่วงนี้ข้อมูลด้านกฎหมายมีแนวโน้มสูงขึ้น จึงเป็นเหตุผลให้ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรมเริ่มลดลงและลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาถัดมาอีกด้วย และในช่วงสุดท้ายระหว่างปี พ.ศ. 2563-2568 มีการใช้ข้อมูล 5 ประเภท ได้แก่ วรรณคดีวรรณกรรม เรื่องเล่า บทความย่อ เรียงความ และเบ็ดเตล็ด โดยข้อมูลเบ็ดเตล็ดพบมากที่สุดถึง 6 เรื่อง แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลเบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มที่สูงขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้านี้เห็นได้ชัด นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัย ดังนี้

1. เมื่อใดก็ตามที่พบการใช้ข้อมูลเบ็ดเตล็ดจะแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการใช้ข้อมูลที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบันที่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างหลากหลายและสะดวกมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ข้อมูลเบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปัจจุบัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ข้อมูลเบ็ดเตล็ดในประเภทต่าง ๆ อาจจะเป็นแนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยการเชื่อมโยงความในอนาคตได้

2. ข้อมูลด้านเรียงความได้มีการนำกลับมาใช้อีกครั้งในปี พ.ศ. 2568 หลังจากที่เว้นช่วงไปนานถึง 11 ปี ซึ่งข้อมูลด้านเรียงความนี้ สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นแนวโน้มของแหล่งข้อมูลในอนาคตที่เพิ่มขึ้นก็เป็นได้ ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเรียงความที่ใช้ศึกษาการเชื่อมโยงความในปีล่าสุด พบว่าเป็นเรียงความของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองซึ่งแตกต่างจากเรียงความที่ใช้เมื่อ 11 ปีก่อนที่ใช้เรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จากที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลด้านเรียงความสามารถใช้วิจัยการเชื่อมโยงความได้อีกหลายแง่มุม เช่น วิจัยการเชื่อมโยงความจากเรียงความของผู้เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองโดยแยกตามเชื้อชาติ อาทิ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี เยอรมัน ฝรั่งเศส แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบและเสนอแนวทางการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศได้อีกด้วย

3. ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรม เป็นข้อมูลแรกเริ่มที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความและได้รับความนิยมมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 หลังจากนั้นความนิยมก็มีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลในส่วนนี้ไม่สามารถตัดสินได้ว่า การใช้ข้อมูลจากวรรณคดีวรรณกรรมจะหายไป เพราะจากแนวโน้มในทุกช่วงที่ผ่านมาพบว่ามีข้อมูลจากวรรณคดีวรรณกรรมปรากฏอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลเดียวที่มีปรากฏเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อสังเกตว่า การใช้ข้อมูลจากวรรณคดีวรรณกรรมไทยจะยังคงปรากฏใช้ต่อไป แม้จะไม่ได้ได้รับความนิยมดังเดิม แต่ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า เหตุที่วรรณคดีวรรณกรรมไทยมีแนวโน้มลดลง อาจจะเป็นเพราะนักวิชาการเริ่มมีความสนใจในวรรณคดีวรรณกรรมต่างประเทศเพิ่มขึ้น เหตุที่กล่าวเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2564-2566 พบข้อมูลที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความเป็นวรรณกรรมต่างประเทศจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของปริดา เมธิภาคยางกูร และชลธิชา บำรุงรักษ์ (2564) ศึกษาหน้าที่เชิงสัมพันธสารของ “jibun” ในภาษาญี่ปุ่น โดยเก็บข้อมูลจากนวนิยายญี่ปุ่น และงานวิจัยของธนชาติ เกิดเกรียงไกร และอรทัย ชินอัครพงศ์ (2566) ศึกษาการเชื่อมโยงความด้วยคำเชื่อมในนิทานเมียนมา

4. ข้อมูลด้านภาษาถิ่น เป็นข้อมูลที่ปรากฏใช้ในช่วงปี พ.ศ. 2533-2542 จำนวน 1 เรื่อง และมีการใช้เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 จำนวน 2 เรื่อง ทั้งนี้ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 เป็นต้นมา ภาษาถิ่นก็ไม่ได้นำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยอีก ซึ่งลักษณะเช่นนี้มีความคล้ายกับกลุ่มข้อมูลด้านกฎหมาย กล่าวคือ ข้อมูลด้านกฎหมายมีการนำมาใช้วิจัยครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งได้รับความนิยมมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2553-2562 ซึ่งการที่ข้อมูลด้านกฎหมายได้รับความนิยมมากที่สุดในช่วงนี้เป็นเหตุทำให้ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรมที่กำลังได้รับความนิยมมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่หลังจากที่ข้อมูลด้านกฎหมายได้รับความนิยมสูงสุดก็พบว่าไม่มีการนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยอีก ซึ่งลักษณะข้อมูลในส่วนนี้มีความคล้ายกับข้อมูลด้านภาษาถิ่น แต่แตกต่างกันที่ข้อมูลด้านกฎหมายปรากฏใช้หลังภาษาถิ่นแต่มีแนวโน้มการใช้อย่างต่อเนื่องมากกว่าภาษาถิ่น

5. แม้การศึกษาในครั้งนี้จะไม่พบการใช้ภาษาไทยในสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างชัดเจน แต่ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ต่อไปอนาคตแหล่งข้อมูลจากสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม กูเกิล จะเริ่มมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้สื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก มีการใช้งานตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กร ดังนั้น การศึกษาการเชื่อมโยงความจากข้อมูลในสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นอีกประเด็นที่น่าสนใจ

ประเด็นที่ 3 แนวโน้มของแนวคิดที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความ ผู้วิจัยได้จำแนกเป็น 2 ประเด็น ในส่วนของประเด็นแรก คือ ความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย พบว่า นักวิจัยนำแนวคิดของนักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยจำนวน 14 คน แต่ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดสามอันดับแรก ได้แก่ แนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) แนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) และแนวคิดของ Chanawangsa (1986) ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่าเหตุที่แนวคิด Halliday and Hasan (1976) ได้รับความนิยมมากที่สุดเนื่องจากเป็นนักวิชาการต่างประเทศที่นำแนวคิดการเชื่อมโยงความในภาษาเข้าสู่วิชาการและนับได้ว่าเป็นต้นตำรับของทฤษฎีนี้ โดยที่ Halliday and Hasan (1976) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาอังกฤษ ส่วนแนวคิดของชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ได้รับความนิยมรองลงมา เนื่องจากเป็นแนวคิดของนักวิชาการไทยในยุคแรก ๆ ที่ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความ อีกทั้งได้ศึกษาการเชื่อมโยงความครอบคลุมทั้งบริบทของภาษาพูดและภาษาเขียนจึงทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับความนิยม ส่วนแนวคิดของ Chanawangsa (1986) ได้รับความนิยมรองลงมาเป็นอันดับสาม ซึ่ง Chanawangsa (1986) เป็นนักวิชาการไทยคนแรกที่ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทย โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ของ Halliday and Hasan (1976) ในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ผู้วิจัยตั้งข้อสันนิษฐานว่าเหตุที่แนวคิด Chanawangsa (1986) ได้รับความนิยมรองลงมาจากแนวคิดชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ทั้งที่ Chanawangsa (1986) ได้ศึกษาการเชื่อมโยงความในภาษาไทยก่อน อาจเป็นเพราะการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในอดีตที่ไม่ได้มีความสะดวกเหมือนกับปัจจุบัน แต่ทั้งสามแนวคิดก็ได้รับการนำมาใช้เป็นแนวทางการวิจัยอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

ส่วนประเด็นที่สอง คือ แนวโน้มของแนวคิดการเชื่อมโยงความ พบว่า แนวคิดการเชื่อมโยงความที่นำมาใช้ในช่วงแรกระหว่างปี พ.ศ. 2533-2542 เป็นแนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) และ De Beaugrande and Dressler (1981) ซึ่งเป็นนักวิชาการต่างประเทศ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2543-2552 แนวคิดของ Halliday and Hasan (1976) มีแนวโน้มการนำมาใช้เพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันแนวคิดของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) Chanawangsa (1986) ก็มีแนวโน้มการนำมาใช้เพิ่มขึ้นเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า ในช่วงนี้แนวโน้มของแนวคิดนักวิชาการไทยเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2553-2562 และ ปี พ.ศ. 2563-2568 มีแนวคิดของนักวิชาการไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้างกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับบริบทของภาษาไทยมากยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันแนวคิดของ

Halliday and Hasan (1976) ก็ยังนำมาใช้อย่างต่อเนื่องในทุกยุคสมัยและยังคงใช้เป็นแนวคิดหลักในการวิจัย นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นว่าการที่แนวคิด Halliday and Hasan (1976) ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) Chanawangsa (1986) มีการนำมาใช้อย่างต่อเนื่องมีความสอดคล้องกับความนิยมของแนวคิดการเชื่อมโยงความดังที่เสนอไว้ข้างต้น

ฉะนั้น ผลการศึกษาสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นองค์ความรู้ในสองมิติใหญ่ นั่นคือ มิติภาพรวมของสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความ และมิติแนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย โดยมิติแนวโน้มงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นมิติน้อย ๆ อีก 3 มิติ ได้แก่ มิติของแนวโน้มจำนวนงานในแต่ละปี มิติแนวโน้มของแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัย และมิติแนวคิดการเชื่อมโยงความที่ใช้ในการวิจัย ผลการศึกษาจึงมีประโยชน์แก่นักวิชาการที่สนใจแนวคิดการเชื่อมโยงความเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลการศึกษาสามารถชี้พิจารณาแนวโน้มความนิยมของการวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยได้ ข้อเสนอแนะบางประการสามารถนำไปต่อยอดเป็นงานวิจัยในอนาคตได้ รวมถึงสามารถแสดงให้เห็นแนวคิดการเชื่อมโยงความที่ควรนำไปใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ได้อีกด้วย

แม้การศึกษานี้จะสามารถสังเคราะห์ภาพรวมและแนวโน้มของงานวิจัยด้านการเชื่อมโยงความในภาษาไทยได้อย่างเป็นระบบ แต่ยังมีประเด็นเชิงวิพากษ์ที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อพัฒนาทิศทางขององค์ความรู้ในอนาคต กล่าวคือ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงยึดกรอบแนวคิดเริ่มแรกของ Halliday and Hasan (1976) เป็นหลัก โดยขาดการตั้งคำถามเชิงพัฒนาเกี่ยวกับความเหมาะสมของกรอบแนวคิดดังกล่าวเมื่อประยุกต์ใช้กับบริบทภาษาไทยซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางวากยสัมพันธ์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่แตกต่างจากภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ งานวิจัยจำนวนมากยังเน้นการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างมากกว่าการศึกษาการเชื่อมโยงความในบริบทการใช้จริง (discourse in use) เช่น การเชื่อมโยงในภาษาไทยของผู้พูดพหุภาษา การใช้สัมพันธสารในสื่อออนไลน์ หรือบทสนทนาในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งล้วนเป็นบริบทที่สะท้อนพลวัตของภาษาไทยในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยในอนาคตจึงควรตั้งคำถามวิจัยใหม่ ๆ เช่น การวิจัยจะสามารถพัฒนาแนวคิดการเชื่อมโยงความที่สะท้อนบริบทไทยได้อย่างไร แนวโน้มการใช้สัมพันธสารในภาษาของผู้เรียนไทยเป็นภาษาที่สองหรือในสื่อร่วมสมัย เช่น โซเชียลมีเดีย บทสนทนาออนไลน์ มีผลต่อเอกภาพของข้อความหรือไม่ การตั้งคำถามวิจัยใหม่เหล่านี้จะช่วยให้การวิจัยด้านการเชื่อมโยงความในภาษาไทยไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์โครงสร้างเท่านั้น แต่ยังขยายขอบเขตสู่การวิจัยเชิงประจักษ์ที่มีพลวัตและมีส่วนในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ไทยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของภาษาในสังคมร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษสถานภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงความในครั้งนี้ได้จำกัดแหล่งข้อมูลเฉพาะงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทย จึงทำให้เห็นมุมมองในการศึกษาภายในภาษาไทยเท่านั้น ทั้งนี้หากไม่จำกัดเฉพาะงานวิจัยการเชื่อมโยงความในภาษาไทยก็จะช่วยให้เห็นมุมมองที่กว้างขึ้นได้ และสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ที่ใช้สนับสนุนงานวิจัยนี้เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาแหล่งข้อมูลที่ใช้วิจัยการเชื่อมโยงความภาษาไทยโดยลงรายละเอียดของข้อมูลในแต่ละประเภท เช่น ข้อมูลด้านวรรณคดีวรรณกรรม ใช้วรรณคดีวรรณกรรมเรื่องอะไรไปบ้าง หรืออาจจำแนกสมัยของข้อมูลวรรณคดีวรรณกรรมด้วยก็ได้เพื่อให้เห็นข้อมูลที่ลึกลงไป นอกจากนี้ การวิจัย

ครั้งต่อไปควรศึกษาสภาพงานวิจัยการเชื่อมโยงของต่างประเทศด้วยเพื่อให้เห็นภาพความก้าวหน้าในระดับนานาชาติ

รายการอ้างอิง

- กรันสุภมาส เองฉ้วน. (2554). *ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อย: ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้เล่มที่ 5*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จันทิมา อังคพนิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2539). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่าง ๆ ในภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตุลยา นครจินดา, ธนภรณ์ อนันต์สิริภิญโญ, ดิเรก มุลทุลี และจาตุรงค์ ตันติบัณฑิต. (2563). รูปแบบการเชื่อมโยงความในภาษาไทยของผู้สูงอายุโรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 39(1), 59-68. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JLC/article/download/241585/163965/>
- ธนาชาติ เกิดเกรียงไกร และอรทัย ชินอัครพงศ์. (2566). การเชื่อมโยงความด้วยคำเชื่อมในนิทานเมียนมา. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 20(3), 99-112. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/article/view/267589>
- ปรีดา เมธีภาคยงกูร และชลธิชา บำรุงรักษ์. (2564). หน้าทีเชิงสัมพันธ์สารของ ‘jibun’ ในภาษาญี่ปุ่น. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*. 39(1), 1-24. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/joling/article/view/245347/171208>
- ปิยนารถ แสงศักดิ์. (2536). *การใช้กลไกในการเชื่อมโยงความในภาษาพูดและภาษาเขียนของเด็กวัย 7-9 ปี*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- พูนสุข นาวิก. (2533). *ลักษณะการเชื่อมโยงความในภาษาระดับข้อความในภาษาไทยถิ่นเหนือ จังหวัดเชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์. (2531). การศึกษาปริเฉท: แนวใหม่ในการศึกษาภวศาสตร์ไทย. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*. 4, 29-41.
- รุ่งโรจน์ ตันประดิษฐ์, วิเชษฐชาย กมลสัจจะ และวรวรรณ ศรียาภัย. (2565). การเชื่อมโยงความในบทปาฐกถาทางภาษาและวรรณกรรมไทยของนายกรัฐมนตรีไทย. *วารสารช่อพะยอม*. 32(1), 131-153. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejChophayom/article/view/246624>
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2544). *การเชื่อมโยงความในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- วรวรรณ ศรียาภัย. (2563). *การเชื่อมโยงความ: เอกสารการสอนชุดวิชาลักษณะภาษาไทยหน่วยที่ 1-7*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิขรินทร์ แสงเพชร. (2561). ลักษณะการเชื่อมโยงความในกฎหมายตราสามดวงว่าด้วยกฎพระสงฆ์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 11(2), 86-96.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุนีย์ ลีลาพรพินิจ. (2547). *ลักษณะการเชื่อมโยงความในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]

- สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2566). บทคัดย่อบทความวิจัย: เนื้อหาและการเชื่อมโยงความ.
วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 11(1), 134-
152. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/hssj/article/view/259340>
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2552). บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธ์สาร.
สถาบันภาษาไทยกระทรวงศึกษาธิการ.
- อัจฉรากร กัลยาจิตรโกศล. (2543). ลักษณะการเชื่อมโยงความในกลอนนิราศของสุนทรภู่. [วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- อาทิตยา ทองแสน, ขนิษฐา ใจมน และพุทธรชาติ โพธิบาล. (2557). การศึกษาการเรียบเรียงความคิดและการ
เชื่อมโยงความจากการเขียนเรียงความของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วารสารสำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยทักษิณ. 3, 65-78. [https://so14.tci-thaijo.org/index.php/TSULJ/article/
view/383](https://so14.tci-thaijo.org/index.php/TSULJ/article/view/383)
- Chanawangsa, W. (1986). *Cohesion in Thai*. [Doctor of Philosophy in Linguistics, Georgetown
University].
- De Beaugrande, R. & Dressler, W. (1981). *Introduction to text linguistics*. Longman.
- Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Longman.